

Designing a Model of Islamic Lifestyle and Subcultures

Mitra Tavassoli¹, Abdollah Naami^{2*}, Naser Azad³

1. Department of Business Management, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
E-mail: tavassoli1382@yahoo.com
2. Department of Business Management, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
(Corresponding Author). E-mail: Nammi122@yahoo.com
3. Department of Business Management, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
E-mail: Nazad2025@gmail.com

Article Info	Extended Abstract
Article type: Research Article	Objective In the contemporary era, despite significant technological advancement, human beings are confronted with various forms of social and psychological pressures, which have increasingly distanced individuals from authentic life experiences and have been accompanied by adversity and depression. The Islamic lifestyle is beneficial across multiple dimensions of human life, including adaptability, psychological well-being, social and personal development, and overall life satisfaction. It can serve as an appropriate framework for human growth and excellence, guiding individuals toward a healthy and balanced way of living. Accordingly, the Islamic lifestyle appears to play a significant role in shaping subcultures, as diverse cultures may coexist within a single country due to ethnic, linguistic, social class, and occupational differences. Therefore, the present study aims to design a model of the Islamic lifestyle and subcultures using a meta-synthesis approach.
Article history: Received: 05/02/2024 Acceptance: 16/05/2024 Published online: 11/07/2025	Methodology The present study is fundamental in nature and adopts a qualitative research approach. Data synthesis was conducted using the seven-step meta-synthesis method developed by Sandelowski and Barroso. The keywords Islamic lifestyle and subcultures were used to search titles, abstracts, keywords, and full texts within relevant academic databases. It should be noted that Persian and English language sources published between 2013 and 2023 were systematically reviewed. Following quality assessment and content screening, 555 peer-reviewed scientific articles published during the specified period were identified. Among these, 28 relevant articles were purposively selected for coding and analysis. Persian databases included the Academic Center for Education, Culture and Research, national conference proceedings, the Iranian Journals Database, Ganj IranDoc, Noor Specialized Database, and the Comprehensive Humanities Portal. English-language databases included ScienceDirect and Emerald Insight.
Key words: Culture and Society, Islamic Lifestyle, Meta combination Method, Sandelowski and Barroso, Subcultures	Findings Based on the study's results, the extraction of 250 initial codes led to the identification of 28 concepts and 11 categories. The components of the Islamic lifestyle including religious, behavioral, devotional, belief- and attitude-based, cultural, social, ideological, individual, physical appearance, manner of movement, and language-

related dimensions constituted the core elements of the proposed conceptual model.

The findings indicate that the lifestyle of each social class represents a distinct subculture rooted in moral values and religious beliefs, with the ultimate objective of human felicity and salvation. This Islamic lifestyle is not merely the outcome of human rationality and experience; rather, it assigns intrinsic value to both reason and human experience.

Conclusion

Based on the findings, explaining the Islamic lifestyle requires a realistic understanding of its prerequisites in conjunction with subcultural contexts. Otherwise, an extreme or dogmatic interpretation of the Islamic lifestyle not only becomes impractical in the modern era but may also adversely affect religion itself due to misinterpretation. The Islamic lifestyle encompasses the totality of an individual's thoughts and behaviors, considered holistically, and reveals both personal and social identity. Consequently, when the Islamic lifestyle is presented in a creative manner that appeals to younger generations and is grounded in religious teachings, it can foster a renewed identity for Iranian Muslim individuals. Such an identity enables the delineation of boundaries vis-à-vis secular worlds and hegemonic systems.

Islam, as the most comprehensive religion and the greatest divine gift to humanity, encompasses all dimensions of human life—both individual and social, worldly and spiritual. Through its teachings, individuals can adopt the most appropriate and comprehensive Islamic lifestyle

Cite this article: Tavassoli, M., Naami, A., & Azad, N. (2025). Designing a model of Islamic lifestyle and subcultures. *Journal of Interdisciplinary Studies in Marketing Management*, 4(1), 99-118.

Publisher: Islamic Azad University, Aliabad Katoul Branch

ISSN: 2420-2821

<https://doi.org/10.82277/gism.2025.1001605>

طراحی مدل سبک زندگی اسلامی و خرده فرهنگ‌ها با استفاده از روش فراترکیب

میترا توسلی^۱، عبدالله نعامی^{۲*}، ناصر آزاد^۳

- ۱- گروه مدیریت بازرگانی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. ایمیل: abbas_rezashateri@yahoo.com
۲- گروه مدیریت بازرگانی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول) ایمیل: s.khoddami@khu.ac.ir
۳- گروه مدیریت بازرگانی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. ایمیل: dr.parvizsaeedi@yahoo.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف از انجام این پژوهش طراحی مدل سبک زندگی اسلامی و خرده فرهنگ‌ها به عنوان گسترش ارزش‌های فرد یا گروه‌های خاص بیرون از فرهنگ و جامعه ما است. روش پژوهش حاضر از لحاظ هدف، بنیادی، با روش کیفی و با استفاده از روش فراترکیب و هفت مرحله‌ای سندلوسکی و باروسو به ترکیب داده‌های به دست آمده از منابع پیشین انجام شده است. همچنین از واژه‌های سبک زندگی اسلامی و خرده فرهنگ‌ها برای جستجو در عنوان، چکیده، کلیدواژه‌ها و متن اصلی منابع موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی استفاده شد. جامعه آماری پژوهش حاضر تعداد ۵۵۵ مقاله علمی معتبر منتشر شده طی سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۳ است که پس از کنترل کیفیت متون و محتوا، تعداد ۲۸ مقاله مرتبط با روشی هدفمند انتخاب و برای کدگذاری و تحلیل مورد استفاده قرار گرفتند. نتایج نشان داد که از استخراج کدهای اولیه با ۲۵۰ کد، ۲۸ مفهوم و ۱۲ مقوله بدست آمد که مولفه‌های سبک زندگی اسلامی (دینی، رفتاری، عبادی، باورها و نگرش‌ها، فرهنگی، اجتماعی، اعتقادی، فردی، تصویر ظاهر، طرز حرکت و زبان) اجزای اصلی طراحی مدل مفهومی پژوهش را تشکیل دادند.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۶	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۲۷	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۴/۲۰	

کلمات کلیدی:

خرده فرهنگ، روش فراترکیب، سبک زندگی اسلامی، سندلوسکی و باروسو، فرهنگ و جامعه

استناد: توسلی، میترا، نعامی، عبدالله، آزاد، ناصر (۱۴۰۴). طراحی مدل سبک زندگی اسلامی و خرده فرهنگ‌ها با استفاده از روش فراترکیب. *مطالعات میان رشته‌ای مدیریت بازاریابی*، ۴(۱)، ۹۹-۱۱۸.

شاپا الکترونیکی: ۲۴۲۰-۲۸۲۱

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی آباد کتول

<https://doi.org/10.82277/gism.2025.1001605>

مقدمه

در عصر حاضر با وجود پیشرفت تکنولوژی، بشر با انواع تهاجمات رو به رو بوده و سرانجام زندگی انسان با ناملایمات و افسردگی همراه بوده و از زندگی واقعی فاصله گرفته است. شناخت سبک زندگی خداوند و حرکت در مسیر آن یکی از نیازهای انسان است. از این رو سبک زندگی اسلامی به عنوان زندگی طیبه معرفی شده است و کسب اخلاق انسانی به معنای رسیدن به زندگی طیبه است. قرآن صراحتاً تنها یک بار به این نوع زندگی اشاره کرده و آن را نیکو توصیف کرده است که نشان از پاک بودن آن از هرگونه ناپاکی و توانایی آن در تضمین حیات طیبه چه در دنیا و چه در آخرت دارد. این امر اهمیت سبک زندگی را روشن می‌کند و انسان را به جستجوی آن ترغیب می‌کند. سبک زندگی اسلامی در همه ابعاد زندگی انسان مانند سازگاری، بهزیستی روانی، رشد اجتماعی و فردی و رضایت از زندگی مفید خواهد بود. سبک زندگی اسلامی می‌تواند به عنوان چارچوبی مناسب برای رشد و تعالی انسان عمل کند و مردم را به سوی زندگی سالم هدایت کند.

فرهنگ بر تمام رفتارهای افراد یک جامعه تاثیر می‌گذارد. افراد از باورها، ارزش‌ها و آداب و رسوم جامعه خود پیروی کرده و از رفتارهایی که غیر قابل قبول بوده به عنوان تابو تلقی می‌شوند، پرهیز می‌کنند. این خرده فرهنگ‌ها بر متغیرهای مختلف اجتماعی - فرهنگی و جمعیت‌شناختی، نظیر ملیت، دین، مکان جغرافیایی، نژاد، سن و جنسیت استوار هستند (کرمی و پویان، ۱۳۹۰). یکی از صورت‌های فرهنگی مشترک در خرده فرهنگ را سبک می‌نامند که میزان تعهد و پایبندی و عضویت در یک خرده فرهنگ خاص را نمایان می‌سازد و آن را متشکل از سه عنصر بر می‌شمارد که عبارتند از الف) تصویر ظاهر متشکل از لباس، اشیاء اضافی، سبک مو، جواهرات و اشیاء قیمتی؛ ب) طرز حرکت شامل قیافه، نحوه راه رفتن، ژست و در کل نوع و نحوه پوشش کنشگران؛ ج) زبان خاص شامل واژه‌های خاص و نحوه و بیان آن‌ها (بریک، ۱۹۸۵).

خرده فرهنگ به معنی گروه اجتماعی است که از هویت فرهنگی وسیع‌تری، متمایز و مشخص است. یک خرده فرهنگ می‌تواند در امتداد خطوطی از ملیت، طبقه، قومیت، تبار، نسل، سابقه، کلیشه یا پایین‌ترین طبقه اجتماعی باشند. همچنین یک خرده فرهنگ می‌تواند، گروهی باشد که ممکن است بدنام شده یا اقلیتی در نسبت با فرهنگ مسلط باشد. علاوه بر این، یک خرده فرهنگ می‌تواند یک ضد فرهنگ باشد، به معنای هویتی اجتماعی که در پاسخ یا واکنش به فرهنگی مسلط وجود دارد. چنین پاسخ ضد فرهنگی، به صورت شورش علیه هنجارهای فرهنگی جریان اصلی جامعه، عمل می‌کند.

سبک به عنوان روش یا شیوه‌ای برای انجام کاری تعریف می‌شود. بنابراین سبک زندگی اسلامی به مقررات، الگوها، قالب‌ها و معیارهای اسلامی اطلاق می‌شود که در زندگی هر فرد، اعم از زندگی شخصی، خانوادگی و اجتماعی نقش بسزایی دارد. یعنی روش‌ها بر اساس خواسته اسلام است. علاوه بر این، سبک زندگی شیوه‌های مختلف زندگی افراد و گروه‌ها را در بر می‌گیرد و شامل الگوها، باورها، سلیقه‌ها، ارزش‌ها و هنجارهای مورد استفاده در زندگی روزمره می‌شود (فتحی آشتیانی و جعفری کندوان، ۱۳۸۹). هر مکتب دینی شیوه زندگی خاصی را برای بشریت ارائه می‌دهد و مدعی است که شیوه زندگی بر اساس جامعه‌ای بهینه و زندگی سالم را ایجاد می‌کند. اسلام یکی از عناصر سازنده سبک زندگی بشر است. از سوی دیگر در برخی از آیات قرآن به سبک زندگی مورد تایید اسلام اشاره شده است تا مردم

به سبک زندگی بهینه اسلامی، ویژگی‌های آن و چگونگی دستیابی به آن پی ببرند. هدف از آموزه‌های دینی رهایی از سبک زندگی غیر اسلامی و اتخاذ سبک زندگی اسلامی در زندگی است (سلم آبادی و همکاران، ۱۳۹۴).

در خصوص سبک و فرهنگ زندگی اسلامی، لازم است تأسی از سیره نبی مکرم اسلام (ص) و ائمه معصومین علیهم السلام در تمامی ابعاد زندگی فردی و اجتماعی نظام اسلامی جریان داشته باشد و بایستی با الگوپذیری از شیوه زندگی پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت علیهم السلام در مسیر تعالی و تقویت فرهنگ و سبک زندگی حرکت کنیم. توجه به سبک زندگی اسلامی و ایرانی در بیانات مقام معظم رهبری بیانگر این است که ایشان نگران رسوخ مدل‌های منفی و غیرقابل قبول فرهنگ‌های غربی و جوامع بیگانه هستند که هیچگونه همخوانی با مدل اعتقادی و ارزشی فرهنگی ما ندارد.

علاوه بر این، عنصر عبادت به مسئولیت‌هایی اشاره دارد که در رابطه بین انسان و خدا نقش دارد. برخی از عبادات در اسلام عبارتند از نماز خواندن، روزه گرفتن در ماه رمضان، خواندن قرآن، زیارت حج و دیگر آداب و رسومی که رسماً به عنوان عبادت شناخته نمی‌شوند، اما به نیت اطاعت از خداوند انجام می‌شوند (نورمحمدی، ۲۰۱۹). از این رو انتظار می‌رود افرادی که از نظر این مؤلفه از سبک زندگی اسلامی کارآمد هستند، در بعد فردی و اجتماعی بهتر عمل کنند و بدین ترتیب در کار دنیوی و زندگی خانوادگی موفق‌تر شوند.

در جست‌وجوی این که سبک زندگی اسلامی برای مصرف‌کنندگان مسلمان چه چیزی را نشان می‌دهد و اسلام چه شیوه‌ای از زندگی را برای کرامت انسانی و رضایت از زندگی می‌پذیرد، ابتدا به اصطلاح «سبک زندگی» نگاه می‌کنیم، سپس سبک زندگی را از دیدگاه قرآن و اندیشمندان اسلامی بررسی می‌کنیم. بنابراین به نظر می‌رسد سبک زندگی اسلامی نقش مهمی بر خرده فرهنگ‌ها داشته، زیرا فرهنگ‌های مختلف در دل یک کشور می‌تواند به دلیل تفاوت قومی، زبانی، طبقاتی و شغلی با هم فرق داشته باشند. لذا سؤالی که در این پژوهش مطرح می‌گردد این است که شاخص و ابعاد طراحی مدل سبک زندگی اسلامی و خرده فرهنگ کدامند.

مبانی نظری

سبک زندگی

مفهوم سبک زندگی اخیراً به عنوان یک مفهوم علوم اجتماعی مورد توجه محققان مختلف قرار گرفته است. هزاران سال است که انسان‌ها تلاش کرده‌اند سبک زندگی خود را بشناسند و مدیریت کنند و دولت‌ها تلاش کرده‌اند تا بر سبک زندگی مردم خود تأثیر بگذارند. با این وجود، تعریف سبک زندگی و مفهوم سازی آن نسبتاً جدید است. سبک زندگی به معنای روش خاص زندگی یک فرد، گروه یا جامعه است. سبک زندگی شامل مجموعه‌ای از ارزش‌ها، رفتارها، حالات و سلیقه‌ها است که می‌تواند به علایق، نظرات، رفتارها و جهت‌گیری‌های رفتاری یک فرد، گروه یا فرهنگ اشاره داشته باشد (برزانو^۱، ۲۰۱۱).

درواقع سبک زندگی به عنوان یکی از پیامدهای پایگاه اجتماعی، به صفاتی مربوط می‌شود که گروه‌های مربوط به پایگاه اجتماعی را از هم متمایز می‌کند. گروه‌هایی که هریک دارای تشخیص رفتار هستند. همان گونه که ویر می‌گوید: سبک زندگی هم‌چون پاره فرهنگ، متمایزکننده طبقه اجتماعی در درون فرهنگ اصلی جامعه در نظر گرفته می‌شود (رسولی، ۱۳۸۲).

سبک زندگی اسلامی

سبک زندگی مجموعه‌ای یکپارچه از آداب است، آداب به معنای ظرافت در رفتار است. سبک زندگی اسلامی را می‌توان در سه بخش توصیف کرد که شامل رابطه فرد با خود، رابطه فرد با خدا و رابطه فرد با دیگران است. در مجموع سبک زندگی اسلامی بندگی است. از منظر قرآن، سبک زندگی با توصیفاتمانند زندگی خوب، سبک زندگی ضروری، سبک زندگی بسیار ارزشمند، سبک زندگی مبتنی بر عدالت، سبک زندگی که بیشتر شامل اطاعت از خداوند و سبک زندگی خاصی است که با اسلام مرتبط است، تعریف می‌شود (زیورایده و همکاران^۱، ۲۰۲۲). سبک زندگی اسلامی از یک برنامه بزرگ رفتاری پیروی می‌کند که بر اساس آن همه زندگی حرکتی برای تقرب به خداست. این طرح اما پویا است و همیشه نیاز به تعدیل دارد. در یک زندگی دینی مطلوب، همه افعال و حالات را می‌توان عبادت نامید. یکی از ابعاد پیشرفت با مفهوم اسلامی عبارت است از سبک زندگی کردن، رفتار اجتماعی، شیوه‌ی زیستن. این یک بُعد مهم است؛ اگر از منظر معنویت نگاه کنیم - که هدف انسان، رستگاری و فلاح و نجات است - باید به سبک زندگی اهمیت دهیم؛ اگر به معنویت و رستگاری معنوی اعتقادی هم نداشته باشیم، برای زندگی راحت، زندگی برخوردار از امنیت روانی و اخلاقی، باز پرداختن به سبک زندگی مهم است.

سبک زندگی اسلامی از دیدگاه قرآن

اصطلاح «سبک زندگی» برای توصیف شرایط زندگی انسان‌ها به کار می‌رود و مجموعه‌ای از ادراکات، ارزش‌ها، رفتارها، حالات و سلیقه‌ها را شامل می‌شود. در بیشتر موارد، همه عناصر سبک زندگی در یک مکان جمع می‌شوند و افراد سبک زندگی مشترکی دارند. در واقع سبک زندگی انسان را شکل می‌دهد. علاوه بر این، سبک زندگی مهم، ضروری و بسیار گسترده است و دارای ابعاد گوناگونی است که موضوعات مختلف اقتصاد، رفتارهای اجتماعی، سلامت و خانواده را در بر می‌گیرد. با استفاده از منابع غنی اسلامی به ویژه قرآن که در دسترس ماست می‌توان به زندگی خوب دست یافت (فاضل قانع، ۲۰۱۳).

از اهداف قرآن کریم، تعلیم سبک زندگی صحیح است، به گونه‌ای که می‌توان با شناسایی ارزش‌ها و هنجارها و ضد آن‌ها که در آیات قرآن به آن‌ها اشاره شده است، این سبک را شناسایی کرد و با انطباق روش زندگی با روش‌های قرآنی به قله سعادت و خوشبختی دست یافت. قرآن کریم در آیات متعدد از یک سو، سبک زندگی غیرالهی را مورد مذمت و تخطئه قرار می‌دهد و این مذمت هم ناظر به ساحت فردی و هم ساحت جمعی آدمی است.

سبک زندگی از دیدگاه صاحب‌نظران اسلامی

از دیدگاه مقام معظم رهبری، «یکی از ابعاد پیشرفت با مفهوم اسلامی عبارت است از سبک زندگی کردن، رفتار اجتماعی، شیوه زیستن این‌ها عبارت اخراجی یکدیگر است. ایشان از سبک زندگی به عنوان باطن فرهنگ یک جامعه یاد کردند و از دو عنصر هدف و ایمان به عنوان اجزای اصلی تشکیل دهنده سبک زندگی نام بردند. ایشان سبک زندگی را به عنوان معیار خودشناسی فرد دانستند که نخستین گام در اصلاح سبک زندگی است.

از منظر آیت‌الله مصباح یزدی، «واژه سبک زندگی که در ادبیات امروزی به مثابه واژه کلیدی مطرح شده است، از نظر لغوی و موارد کاربرد وسیعی را در برمی‌گیرد؛ یعنی از رفتارهای خاصی که هر فردی برای زندگی خود برمی‌گزیند تا رفتارهای خانوادگی، فامیلی، محلی، شهری، کشوری و بین‌المللی را قابل اطلاق است؛ از این رو می‌توان سبک زندگی را ویژگی‌های رفتاری انسان تعریف کرد و بر اساس اختلاف این ویژگی‌ها، تعدد سبک‌ها را در نظر گرفت. واژه سبک زندگی اسلامی می‌تواند متضمن این ویژگی‌ها باشد که فرد مورد نظر نیست؛ بلکه منظور یک رفتار جمعی و اجتماعی است؛ در مسائل اجتماعی نیز همه افراد ملحوظ نیستند و معمولاً روش رایج در جامعه بررسی می‌شود.

بر اساس رویکرد دین‌شناسانه، سبک زندگی مجموعه‌ای از نگرش‌ها، ارزش‌ها، رفتارها، حالات و سلیقه‌ها در هر چیزی است. یافته‌ها حاکی از آن است که ایمان و عمل صالح از اموال و معیارهای اساسی سبک زندگی اسلامی است. زندگی خوب و ملاقات با پروردگار هر دو از طریق ایمان و عمل صالح حاصل می‌شود. زندگی عامل احساس و حرکت در همه موجودات است و حیات طیبه موجب شهود حق تعالی و سیر در مظاهر انوار الهی و سبک زندگی نورانی جدید برای انسان است. آیات الهی این سبک زندگی را به بهترین وجه معرفی کرده اند که اتخاذ آن موفقیت دنیوی و اخروی ما را تضمین می‌کند.

سبک زندگی از منظر صاحب‌نظران غربی

آلفرد آدلر و ماکس وبر را می‌توان به عنوان اولین کسانی که این اصطلاح و مفهوم را توسعه دادند نام برد. سبک زندگی را می‌توان به عنوان مجموعه‌ای از رفتارها، ترجیحات و اعمالی که در زندگی روزمره وجود دارد تعریف کرد. در نظریه اجتماعی مدرن، بک و بوردیو این مفهوم را بیشتر از یک آژانس توسعه دادند. اصطلاح سبک زندگی در بسیاری از مطالعات تجربی در زیرشاخه‌های مختلف علوم اجتماعی، اما به شیوه‌ای بسیار گسترده وجود دارد و در بسیاری موارد بدون اشاره به مفروضات نظری زیربنایی استفاده می‌شود (جاهانا، ۲۰۱۵). شارما و لال^۲ (۲۰۱۲) معتقدند سبک زندگی بر اساس عوامل جمعیت‌شناختی مانند سن، درآمد، وضعیت تأهل و مذهب تأثیر قابل توجهی بر سبک زندگی دارند.

سوبل^۳، سبک زندگی، مجموعه‌ای از رفتارهای قابل مشاهده و بیانگرانه در میان افراد است (ولی زاده، ۱۳۹۲)؛ وبر، سبک زندگی را شیوه‌های رفتار، لباس پوشیدن، سخن گفتن، اندیشیدن و نگرش‌هایی می‌داند که مشخص‌کننده گروه‌هایی منزلتی متفاوت است؛ لامونت و همکارانش نیز ضمن تأکید بر شیوه سازمان دادن زندگی شخصی، الگوی تفریح و مصرف را بهترین شاخص سبک زندگی می‌دانند (دوست فرخانی و رضایی، ۱۳۹۲).

آلفرد آدلر^۴ بیان کرد که سبک زندگی هدف فرد، خودپنداره، احساس‌های فرد نسبت به دیگران و نگرش فرد نسبت به دنیا را شامل می‌شود (فیست جی،^۵ ۱۳۹۱). از نظر آدلر سبک زندگی به طور واضح و مستقیم با شرایط بیرونی و محیطی ارتباط دارد و همان‌طور که در طبیعت تأثیر شرایط محیطی بر رشد و نمو گیاهان و حیوانات وجود دارد در خصوص انسان هم موضوع مصداق دارد. هر فرد سبک زندگی

1. Johanna
2. Sharma & Lal
3. Sobel
4. Alfered Adler
5. Fistjey

منحصر به خودش را دارد در عین حال این سبک در شرایط سخت و در وضعیت غیر عادی معنا می‌یابد نه در شرایط عادی و نا مطلوب. شیوه و نوع زندگی مردم، مهم‌ترین بخش از عرصه حیات اجتماعی را تشکیل می‌دهند؛ از این رو، پیروی مردم یک جامعه از سبک و شیوه زندگی اصیل و بومی، لازمه پیشرفت اقتصادی و اجتماعی است (آقایی، ۱۳۹۱).

فرهنگ

فرهنگ یک عمل فرهنگی است که در یک سازمان سیاسی، اجتماعی یا اقتصادی خاص حکومت می‌کند که در آن فرهنگ‌های زیادی با هم زندگی می‌کنند. ممکن است به زبان، مذهب/فرهنگ، اهمیت اجتماعی و/یا فرهنگ جامعه اشاره داشته باشد. این عوامل معمولاً در کل جامعه عادی هستند (اسکوت^۱، ۲۰۲۲).

فرهنگ از این جهت مهم است که زندگی فرد را به طرق مختلفی از جمله ارزش‌ها، دیدگاه‌ها، خواسته‌ها، ترس‌ها، دیدگاه‌ها و نگرانی‌ها تحت تاثیر قرار می‌دهد. فرهنگ تقریباً تمام تجربیات مشترک انسان‌ها را در بر می‌گیرد که طبیعتاً به دلیل اینکه موجودات اجتماعی هستند به مشارکت در فرهنگ کشیده می‌شوند. فرهنگ گروهی هنجارهایی را برای گروه بیان می‌کنند که رفتار آن‌ها را در ازای حمایت از نظر تعداد و پذیرش در گروه اصلاح می‌کنند. اگرچه قوانین رفتاری ممکن است مبهم باشد که توسط فرهنگ وضع شده است، اما این قوانین در حال حاضر با انتشار گسترده فرهنگ بسیار بیشتر از همیشه اجرا می‌شوند (گریس^۲، ۲۰۱۲).

خرده فرهنگ‌ها

خرده فرهنگ‌ها زمانی معنا پیدا می‌کند که مقوله‌هایی مانند نژاد-قومیت، مذهب و طبقه اجتماعی را به عنوان گروه‌هایی ثابت تجربه می‌شوند و با قرار گرفتن گروه‌ها در سلسله مراتب اجتماعی جای بگیرند (بورديو^۳، ۱۹۸۴ و لوئیس^۴، ۱۹۶۶). خرده فرهنگ مجموعه‌ای از باورها، ارزش‌ها، هنجارها و آداب و رسوم مرتبط با یک خرده سیستم اجتماعی نسبتاً متمایز (مجموعه‌ای از شبکه‌ها و نهادهای بین فردی) است که در یک سیستم و فرهنگ اجتماعی بزرگتر وجود دارد (فیشر^۵، ۱۹۷۵).

پیشینه پژوهش

عسکری و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای به بررسی "سبک زندگی اسلامی و آفت‌های آن جهت ارائه راهکارهای اصلاح سبک زندگی در تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی" پرداختند. نتایج نشان داد که در حقیقت، اصلاح سبک زندگی، مسیر اصلاحات در نظام‌های اجتماعی را ممکن می‌سازد. تبیین و ترویج فرهنگ زندگی، شیوه زیستن و سبک زندگی اسلامی از رسالت‌های مهم حوزه‌های علمیه، مدرسه‌ها و دانشگاه‌ها است. اسماعیلی جوشقانی (۱۳۹۹) در مقاله‌ای که با عنوان طراحی مدل سبک زندگی ایرانی-اسلامی با رویکرد جامعه‌شناختی انجام داد. نتایج نشان داد که چهار مقوله محوری روابط انسانی و اجتماعی با ۱۰ مولفه و مقوله نگرش‌ها و ارزش‌ها با ۵ مولفه و عوامل محیطی با سه مولفه و عوامل فردی با ۱۰ مولفه تاثیر گذارترین عوامل در تبیین مدل سبک زندگی ایرانی-اسلامی به شمار می‌آیند. حسن زاده (۱۳۹۹) مقاله‌ای با عنوان "نگاهی هستی‌شناسانه به سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری" انجام داد. نتایج نشان داد که

1. Scot
2. Gareis
3. Bourdieu
4. Lewis
5. Fisher

سبک زندگی اسلامی در اندیشه ایشان بدون توجه به مؤلفه‌های دیگر، امکان پذیر نیست و مولفه‌های آن عبارتند از خودشناسی، عقل، استقلال فرهنگی، تبیین‌گری، تشکیل جامعه اسلامی، پیشرفت اسلامی، تمدن اسلامی، دفاع، عدالت اجتماعی، الگوپذیری و بعضی از فضائل اخلاقی نظیر رحم، تعصب به اقتصاد ملی، قوت نفس، امانتداری، استقامت، صداقت و نیز بعضی از رذائل اخلاقی نظیر اسراف، اشرافی‌گری، تقلیدمحوری. بنابراین همه مولفه‌های سبک زندگی اسلام با نگاهی هستی‌شناسانه ارتباط مستقیم دارند. اشتری‌فر و صالحی امیری (۱۳۹۵) در پژوهشی به طراحی الگوی رابطه مدیریت فرهنگی با سبک زندگی ایرانی-اسلامی پرداختند. نتایج نشان داد که بین مدیریت فرهنگی و سبک زندگی ایرانی-اسلامی رابطه معناداری وجود دارد و این رابطه یک رابطه مثبت و ضعیف است؛ همچنین از میان مولفه‌های پنج‌گانه مدیریت فرهنگی، ارتباط برنامه ریزی فرهنگی، سازمان‌دهی فرهنگی، بسیج منابع و امکانات فرهنگی و هدایت و رهبری فرهنگی، با متغیر سبک زندگی ایرانی-اسلامی رابطه مثبت و مستقیمی داشتند. عدلی پور و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌ای به تحلیل رابطه سبک زندگی با هویت فرهنگی جوانان پرداختند. نتایج نشان داد بین سبک زندگی جوانان با هویت فرهنگی آن‌ها رابطه معناداری وجود دارد، به نحوی که هر چه سبک زندگی افراد در جامعه مدرن‌تر باشد از میزان هویت فرهنگی آنان کاسته می‌شود و هر چه سبک زندگی شان سنتی‌تر باشد هویت فرهنگی افراد تقویت می‌شود. علاوه بر این بین پایگاه اقتصادی-اجتماعی افراد با هویت فرهنگی آنان رابطه وجود دارد در حالی که بین جنس و هویت فرهنگی همبستگی معناداری ملاحظه نشد. فکوهی (۱۳۸۷) در مقاله‌ای به بررسی خرده فرهنگ‌های اقلیتی و سبک زندگی، روندها و چشم‌اندازها پرداختند. نتایج نشان داد که سبک زندگی با دو مفهوم خرده فرهنگ اقلیتی و هویت‌های اقلیتی در موقعیت‌های پیچیده‌تری قرار دارد و مفهوم سبک زندگی در ترکیب خود با مفهوم روزمرگی تفسیر می‌شود.

روش پژوهش

نوع پژوهش حاضر براساس هدف، توسعه‌ای کاربردی، براساس ماهیت داده‌ها، کیفی و بر اساس روش‌های جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، اسنادی است. روش انجام پژوهش، تحلیلی - توصیفی بوده و داده‌های کیفی از روش پژوهشی کیفی جمع‌آوری می‌شوند. فراترکیب^۱ نوعی مطالعه کیفی است که اطلاعات و یافته‌های استخراج شده از مطالعات کیفی دیگر با موضوع مرتبط و مشابه را بررسی می‌کند (مکس ول^۲، ۲۰۱۰)؛ در نتیجه نمونه مورد نظر برای فراترکیب از مطالعات کیفی منتخب و بر اساس ارتباط با آن‌ها سوال پژوهش تشکیل می‌شود. روش فراترکیب را بیشتر به صورت نظریه، مفاهیم؛ شاخص، ابعاد برای درک بهتر از یک مفهوم یا پدیده خاص به کار می‌برند (بونداس و هال^۳، ۲۰۰۷).

در این پژوهش جهت طراحی مدل سبک زندگی اسلامی و خرده فرهنگ‌ها از روش هفت مرحله‌ای فراترکیب سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۳) در شکل ۱ نشان داده شده است، استفاده کرده‌ایم.

1. MetaSynthesis
2. Maxwell
3. Bondas & Hall

شکل ۱: فرآیند هفت مرحله‌ای فراترکیب سندلوسکی و بارسو (۲۰۰۷)

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش، هدف تحقیق در تعیین پرسش، مؤثر بوده است. بنابراین، پرسش پژوهش عبارت است از این که مطالعات گذشته شاخص‌ها و ابعاد طراحی مدل سبک زندگی اسلامی و خرده فرهنگ‌ها کدامند.

مرور نظام‌مند مطالعات

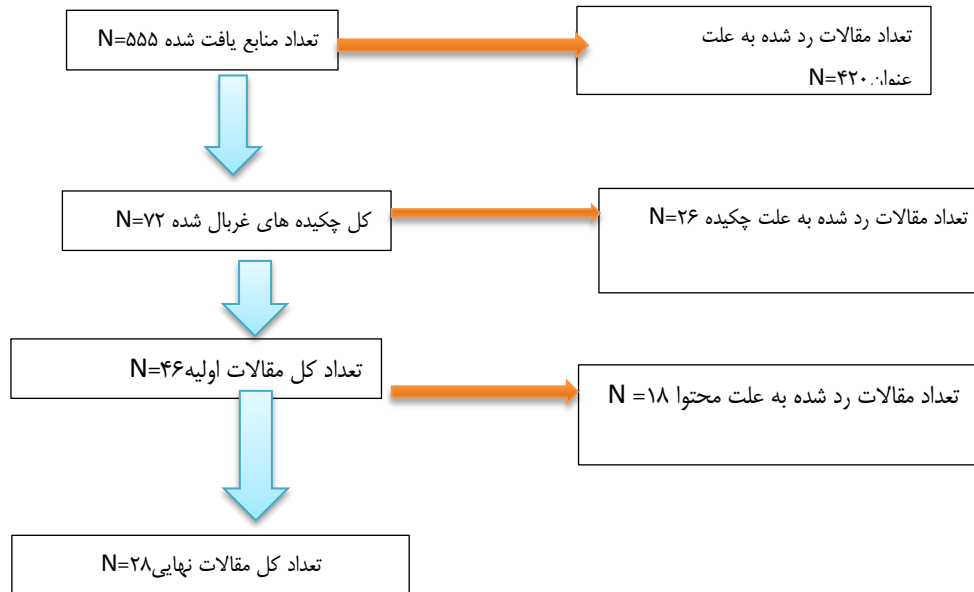
در این مرحله پژوهشگر بر جستجوی سیستماتیک یا نظام‌مند بر مقالات، کتب منتشر شده در پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر داخلی و خارجی متمرکز می‌شود و کلید واژه‌های مرتبط را انتخاب می‌نماید. در این پژوهش کلید واژه‌ها مورد پژوهش در جدول ۱ بشرح ذیل می‌باشند. در نتیجه جستجو و بررسی پایگاه‌های داده، کتب، مجلات و موتورهای جستجوگر مختلف و با استفاده از کلید واژه‌های مورد نظر ۵۵۵ منبع بر اساس «عنوان، چکیده و محتوا» یافت شد. لازم به ذکر است که جستجوی مقالات در منابع فارسی طی بازه زمانی « ۱۳۹۲ الی ۱۴۰۲ هجری شمسی» و در منابع لاتین ۲۰۱۳ الی ۲۰۲۳ میلادی انجام پذیرفت. هم چنین پایگاه‌های فارسی مورد بررسی عبارتند از سایت‌های جهاد دانشگاهی، مقالات علمی کنفرانس‌های کشور، پایگاه نشریات کشور، گنج ایرانداک، پایگاه تخصصی نور و پورتال جامع علوم انسانی و هم چنین پایگاه‌های لاتین عبارتند از سایت‌های ساینس دایرکت، امرال اینساید مورد جستجو قرار گرفت.

جدول ۱: واژه‌های کلیدی مورد جستجو

واژه انگلیسی	واژه فارسی	ردیف
Lifestyle	سبک زندگی	۱
Islamic lifestyle	سبک زندگی اسلامی	۲
Iranian lifestyle	سبک زندگی ایرانی	۳
Western lifestyle	سبک زندگی غربی	۴
Consumer lifestyle	سبک زندگی مصرفی	۵
Culture	فرهنگ	۶
Subculture	خرده فرهنگ	۷

جستجو و انتخاب متون مناسب

در این مرحله پژوهش‌گر پارامترهای مختلفی را مانند عنوان، چکیده، محتوا، جزئیات مقاله در نظر گرفته و مقالاتی که با سوال و هدف پژوهش تناسبی ندارد را حذف می‌کند. براساس امتیازات اخذ شده ۲۸ مقاله حداقل امتیاز داده شده به مقاله‌ها ۲۰ و حداکثر امتیاز داده شده ۵۰ می‌باشد. در نتیجه فرآیند ارزیابی پژوهشگر از میان ۵۵۵ مقاله، ۴۲۰ مقاله را حذف کرده و در نهایت ۲۸ مقاله برای تجزیه و تحلیل اطلاعات باقی می‌ماند.

شکل ۱: نتایج جستجو و انتخاب منابع مناسب

برای ارزیابی کیفیت مطالعات معمولاً از ابزار برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی (CASP)^۱ استفاده شده است و بر اساس معیار CASP برای هر مقاله امتیازی در نظر گرفته می‌شد. اعطای امتیاز به هر یک از شاخص‌ها از ضعیف (۱) تا (۵) عالی در هر یک از شاخص‌ها امتیازی داده می‌شود (مجید و ونستون^۲، ۲۰۱۸).

استخراج اطلاعات متون

در کل فرآیند روش فراترکیب، پژوهشگر به طور پیوسته، منابع منتخب و نهایی شده را به منظور دستیابی به مدل سبک زندگی و خرده فرهنگ‌ها چندین بار محتوای منابع را مورد بازنگری قرار داده است. در پژوهش حاضر، اطلاعات منابع به این صورت دسته‌بندی شده است؛ مرجع مورد نظر به هر منبع ثبت می‌شود شامل (نام و نام خانوادگی، سال انتشار و منبع) عوامل مرتبط با سبک زندگی اسلامی و خرده

1. Critical Appraisal Skills Programme
2. Majid & Vanstone

فرهنگ ها است، مشخصات روش شناختی (روش پژوهش، ابزار پژوهش و جامعه پژوهش) در یک جدول طبقه بندی شد (سندلوسکی و باروسو، ۲۰۰۳). نتایج کدهای انتخابی در جدول ۲ بیان شده است.

جدول ۲: کدهای انتخاب شده در زمینه سبک زندگی اسلامی و خرده فرهنگ ها

ردیف	نویسنده	مدل سبک زندگی اسلامی	روش شناسی		
			روش پژوهش	ابزار پژوهش	جامعه پژوهش
۱	شریفی و لطفی ۲۰۱۳	سبک زندگی خانوادگی در قرآن و سنت پیشوایان (معصوم ع)	رویکرد کمی	مشاهده	۱۰ نفر از پژوهشگران حوزه علمیه
۲	شکری و عباس زاده ۲۰۱۴	مدیریت بدن، الگوی خرید لباس، الگوی تغذیه‌ای، انتخاب محل سکونت، سبک زندگی مصرفی	رویکرد کیفی / مطالعه موردی	پرسشنامه	کلیه زنان شاغل و خانه دار شهر میانه
۳	شفیعی رودپشتی ،ملک شاهی ۲۰۱۵	سبک های کیفیت گرا، راحت گرا، جمع گرا، ارزش گرا، سلیقه گرا، رفتار مصرف کننده، سبک شناسی خرید،	رویکرد آمیخته/ مطالعه چند موردی	مصاحبه، پرسشنامه و تحلیل اسناد	بانوان تهرانی بالای ۱۶ سال
۵	رضایی و همکاران ۲۰۱۵	سبک زندگی، هویت، مصرف، فرهنگ ایرانی اسلامی و مدیریت بدن، سیاستگذاری فرهنگی	رویکرد کمی	مشاهده	اساتید دانشگاه، اساتید حوزه علمیه
۶	نظرپور کاشانی و همکاران ۲۰۱۶	خانواده و الگوی مصرف، الگوهای رفتار خرید، نظریه های سبک زندگی، الگوی عام تصمیم گیری خرید	تحلیلی کیفی	مشاهده ،مصاحبه	مصرف کنندگان
۷	ملاسعیدی ۲۰۱۶	اصلاح الگوی مصرف، سلامتی جسمی و روانی، فرهنگ، سبک زندگی معنوی	کمی	پرسشنامه	۳۷۸ زن و مرد
۸	کافی ۲۰۱۵	تفسیر موضوعی، تحلیل محتوا، روش مدل سازی، مفهوم پردازی باز، مفهوم پردازی محوری، مفهوم پردازی انتخابی.	رویکرد آمیخته	مشاهده، مصاحبه	اساتید حوزه علمیه
۹	جوان و همکاران ۲۰۱۵	سبک زندگی اسلامی، سلامت جسم و روان، خانواده	رویکرد کمی/ مطالعه تجربی	نظریه سبک زندگی اسلامی	دانشجویان روانشناسی
۱۰	مرحمتی و یوسفی ۲۰۱۶	بافت فرهنگی و مذهبی، قرآن و احادیث معتبر، نگرش مذهبی، جهت گیری دینی باعث ارتقای بهزیستی و رضایت از زندگی	رویکرد کیفی / مطالعه موردی	پرسشنامه	۱۲۰۰ نفر از دانشجویان کارشناسی

۱۱	فتاحی زاده و رضایی ۲۰۱۶	سلامت اجتماع و خانواده نقش زنان، سبک زندگی اسلامی، آموزه های قرآن و اهل بیت اسلام	مطالعه اکتشافی / رویکرد کمی	مشاهده	زنان شاغل
۱۲	توکلی و ایزانلو ۲۰۱۶	اقتصاد اسامی، دولت رفاه، تولید، توزیع، مصرف	رویکرد کیفی	مشاهده	اساتید دانشگاه
۱۳	اشتری فرد و صالحی امیری ۲۰۱۶	وضعیت زیستی، روانی و اجتماعی، مدیریت فرهنگی، ارتباط برنامه ریزی فرهنگی، سازمان دهی فرهنگی، بسیج منابع و امکانات فرهنگی و هدایت و رهبری فرهنگی	رویکرد کمی	پرسشنامه	۳۲۰ نفر از شهروندان شهر تهران
۱۴	احمدی و همکاران ۲۰۱۶	سبک تصمیم گیری، خرید سودمندجویانه، خرید لذتجویانه، خردهفروشنده	رویکرد کمی	پرسشنامه	۳۵۰ نفر از مشتریانی مراکز خرید
۱۵	حسینی و همکاران ۲۰۱۷	سبک زندگی، سبک زندگی فرهنگی، مصرف، فرهنگ، خرده فرهنگ	تحلیل مفهومی نوعی استراتژی تقلیل و تحلیل داده های کیفی	مشاهده، مصاحبه	مصرف کنندگان
۱۶	کریمی علویجه و همکاران ۲۰۱۸	ارزش ها، نگرش ها، فرهنگ ملی	کمی	پرسشنامه	۳۵۰ نفر از مشتریان
۱۷	آتادخت و نوروزی ۲۰۱۸	سبک زندگی اسلامی، سلامت ذهنی	مطالعه اکتشافی / رویکرد کمی	مشاهده	۱۷۳ دانش آموز
۱۸	یوسف زاده ۲۰۱۸	شیوه زندگی، اوقات فراغت انتخاب	کمی	مصاحبه	۱۷ نفر از دانش آموزان
۱۹	کامیل پیچا ۲۰۱۹	سبک زندگی، سلامت؛ رفتار مصرف کننده، سلامت پایدار، کیفیت بر سبک زندگی، اقتصاد پایدا، سبک زندگی سالم، توسعه شخصی، مراقبت های بهداشتی جایگزین، سبک زندگی اکولوژیکی	کمی	پرسشنامه ساختار یافته / مصاحبه	۵۰۰ نفر از مشتریان
۲۰	زارعان و فاضلیان ۲۰۱۹	خانواده، رفتارهای فرهنگی، تربیت دینی و ارزش های معنوی	کمی	پرسشنامه	فروپختگان حوزه علمیه
۲۱	ترکاشوند ۲۰۱۹	سبک زندگی اسلامی، نگرش اقتصادی، مصرف، پس انداز، اخلاق و احکام اسلامی	رویکرد کمی، آزمون همبستگی	مصاحبه، پرسشنامه	۴۲۵ نفر از دانشجویان
۲۲	خواجه نوری و مساوات ۲۰۱۹	سبک زندگی، شبکه های مجازی، سبک دینی، مصرف، رفتار مصرف کننده، زنان شیراز	رویکرد کمی، آزمون همبستگی	پرسشنامه	۳۸۳ نفر از زنان
۲۳	آفاملایی	سبک زندگی، سنتی و مدرن، فرهنگ مصرفی، پایگاه	رویکرد کمی،	پرسشنامه	کلیه شهروندان بالای

۱۸ سال کرمان		آزمون همبستگی	اقتصادی اجتماعی	۲۰۲۰	
۲۹ نفر زنان کارمند	مصاحبه، مشاهده	رویکرد کمی	اصلاح الگوی مصرف، فرهنگ، صرفه جویی، اسراف، تبدیر، ساده زیستی، زندگی حضرت زهرا(س)، تجمل گرایی و مدگرایی	العبدلخانی ۲۰۲۰	۲۴
۳۳ نفر دانشجو	مصاحبه، مشاهده	کمی	سبک زندگی اسلامی و غربی، مصرف، روابط اجتماعی، اوقات فراغت، محیط کار و فضای مجازی، زیبایی شناختی، هویت فرهنگی و اجتماعی، عقل گرایی و آزادی اندیشی، معیارهای اخلاقی، اقتصادی و اجتماعی، آموزه های دین اسلام	مرادی بینا باج ۲۰۲۱	۲۵
۲۶ نفر از مصرف کنندگان	مصاحبه	کیفی	عوامل فرهنگی، اجتماعی- جمعیتی و روانی، طبقه اجتماعی سبک زندگی، رفتار خرید	سونگویی و یوک یانگ ۲۰۲۲	۲۶
۱۱۰ نفر مصرف کنندگان	پرسشنامه	کیفی	نگرش، تغییرات اجتماعی، سبک زندگی، طبقه متوسط مسلمان	سیگنه و زهدان ۲۰۲۳	۲۷
۳۲۹ نفر از دانشجویان دانشگاه کاشان	پرسشنامه	کمی	متغیرهای پایگاه اقتصادی-اجتماعی، متغیرهای عملکرد تربیتی و فرهنگی خانواده، سرمایه فرهنگی، عملکرد تربیتی و فرهنگی دانشگاه، سرمایه اجتماعی، عملکرد گروه دوستان در زمینه تربیتی و فرهنگ، متغیر عملکرد رسانه های ارتباط جمعی جهانی	بابایی فرد ۲۰۲۳	۲۸

تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته های کیفی

هدف از انجام روش فراترکیب، ایجاد تفسیر یکپارچه و جدیدی از یافته ها می باشد. این روش شناسی جهت شفاف سازی مفاهیم و الگوها و نتایج پذیرفته شده است. در طول تجزیه و تحلیل، محقق موضوعات یا تم هایی را جستجو می کند که در میان مطالعات موجود در فرا ترکیب پدیدار شده اند. سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۳) این موارد را به عنوان «بررسی موضوع» می نامند. در پژوهش حاضر، ابتدا تمام عوامل استخراج شده از مطالعه ها به عنوان کد (مؤلفه ها) در نظر گرفته شده و سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از این کدها، آن ها را در یک مفهوم مشابه (ابعاد) دسته بندی کرده تا به این ترتیب مفاهیم پژوهش شکل داده شود (لودویگسن و همکاران، ۲۰۱۶).

کنترل کیفیت

در این مرحله جهت بررسی کنترل کیفیت مفاهیم و کدهای استخراج شده، منابع انتخاب شده را در اختیار ۸ نفر از اساتید دانشگاهی و متخصصان حوزه علمیه در زمینه سبک زندگی اسلامی قرار دادند تا آن ها نیز در مورد کیفیت منابع و کدهای استخراجی نظرات خود را بیان کنند. بعد از بررسی دقیق ۶ نفر از آن ها در مورد مقوله های استخراج شده نظر مثبت داشتند و ۲ نفر نظر منفی داشتند و در نتیجه پس

از ارزیابی بر اساس پایایی مدل، شاخص کاپا استفاده شده است و محاسبه پایایی آن معادل ۷۵ درصد توافق وجود داشت که مقدار عددی کاپا بیشتر از ۰/۶ است و در نتیجه پایایی مدل تایید می‌شود.

ارائه یافته‌ها

در مرحله آخر به ارائه یافته‌ها از مراحل پیشین پرداخته می‌شود که در اینجا با توجه به بررسی معانی کدها، آن‌ها در یک مفهوم مشابه دسته‌بندی شدند. سپس مفاهیم به دست آمده جمع شده و در مقوله‌های کلی‌تر قرار گرفتند. در این پژوهش به طور کلی ۲۵۰ کد از منابع مورد مطالعه استخراج شد. این کدها در ۲۵ مفهوم خلاصه شدند که در نهایت، ۸ مقوله به دست آمد.

جدول ۳: واژه‌های کلیدی مورد جستجو

مقوله‌ها	مفاهیم	کدها
مؤلفه دینی	تکامل معنوی دینداری ارزش‌های والای انسان	پاسخ به پرسش‌های بنیادین، رویکرد مثبت به آینده، زمینه‌سازی برای هویت تمدنی ظرفیت‌های دینی و روحیه مذهبی مقبولیت اجتماعی، معنا بخشیدن به جهان، وحدت اعتقادی
مؤلفه رفتاری	ویژگی‌های رفتاری	الگوی رفتاری، الگوی متمایز رفتار، رفتارهای انتخابی، نظریه رفتاری
مؤلفه عبادی	اصول دین تقوی و پرهیزگاری	نماز، روزه، زکات، خمس، حج، جهاد، امر به معروف، نهی از منکر، توکی و تبری مناجات، دعا، توسل به ائمه و زیارت
مؤلفه باورها و نگرش‌ها	انسان شناختی خداشناختی وجود شناسی	آثار فردی و اجتماعی، درک حقیقت زندگی، دستیابی به نظام‌های صحیح و کامل حقوقی، سیاسی، اقتصادی، مدنی آثار فردی، اجابت دعا، آثار اجتماعی اصالت وجود، شناخت وجود، احکام وجود
مؤلفه فرهنگی	هویت فرهنگی تصویر ظاهر طرز حرکت	مصرف، فرهنگ، فرهنگ ذهنی و فرهنگ عینی، فرهنگ زیسته، خرده فرهنگ زبان خاص متشکل از لباس، اشیا اضافی، سبک مو، جواهرات و اشیا قیمتی شامل قیافه، نحوه راه رفتن، ژست و در کل نوع و نحوه پوشش کنشگران شامل واژه‌های خاص و نحوه بیان آنها
مؤلفه اجتماعی	هویت اجتماعی هویت مذهبی هویت ملی هویت گروهی هویت خانوادگی هویت فردی	زبان، دین، قوم و نژاد، آداب و رسوم، طبقه، اجتماعی، شغل، عضویت‌های گروهی و فرقه‌ای تعلقات مذهبی، اعتقاد به خدا، احساس تکلیف، انجام عبادت و فرایض دینی احساسی، شناختی، ارزشی احساس افتخار، احساس وابستگی و تعلق، احساس انزجار احساس آرامش، اهمیت دادن به خانواده اعتماد به نفس، داشتن استقلال، احساس موفقیت
مؤلفه اعتقادی	خدا محوری حاکمیت ارزشهای اسلامی صفت رحمت الهی	ایمان، پایبندی به آموزه‌های دینی، باور به خدا پس از مرگ، پذیرش رهبری و امامت و عدل الهی حیات طیبه، ایمان و عمل و صالح، مالک و معیار اساس مهربانی با همگان، تسخیر قلب دشمنان با محبت، عقلایی بودن رحمت انسان
مؤلفه فردی	آموزه‌های دینی سعادت خوشبختی دنیوی و اخروی	خدا محوری و تقوا گرایی، تفکر، تلاش و کوشش، سالم نگه داشتن تن و صبر و خویشتن داری ایمان، نماز، تقوی، عمل خیرجهاد، زکات وفای به عهد استفاده از «وسیله» برای تقرب به خدا امر به معروف و نهی از منکر، صبر و سفارش، توبه
خرده فرهنگ‌ها	تصویر ظاهر طرز حرکت زبان خاص	متشکل از لباس، اشیا اضافی، سبک مو، جواهرات و اشیا قیمتی شامل قیافه، نحوه راه رفتن، ژست و در کل نوع و نحوه پوشش کنشگران شامل واژه‌های خاص و نحوه بیان آنها

در پایان نتایج حاصل از فراترکیب (مولفه‌ها) در قالب یک مدل مفهومی ارائه شده است (جدول ۳) در این مدل ۱۲ مقوله سبک زندگی اسلامی و خرده فرهنگ‌ها (دینی، رفتاری، عبادی، باورها و نگرش‌ها، فرهنگی، اجتماعی، اعتقادی، فردی، تصویر ظاهر، طرز حرکت و زبان) برای طراحی مدل ترسیم شده است که این مولفه‌ها همگی بروی طراحی مدل سبک زندگی اسلامی و خرده فرهنگ‌ها تاثیر زیادی دارند.

شکل ۲: طراحی مدل سبک زندگی اسلامی

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

پژوهش حاضر با هدف بررسی طراحی مدل سبک زندگی اسلامی و خرده فرهنگ‌ها با استفاده از روش فراترکیب می‌باشد که با استفاده از روشی نظام‌مند و نوین و با بررسی دقیق در پژوهش‌های گذشته می‌تواند به تولید علم منتهی شود در پژوهش طراحی مدل سبک زندگی اسلامی به ۲۵۰ کد از منابع مورد مطالعه استخراج شده و ۲۸ مفهوم خلاصه شدند که در نهایت ۱۰ مقوله (دینی، رفتاری، عبادی، باورها و نگرش‌ها، فرهنگی، اجتماعی، اعتقادی، فردی، خرده فرهنگ‌ها) به دست آمد. بنابراین، این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های عسکری و همکاران (۱۴۰۰)، اسماعیلی جوشقانی و حسن زاده (۱۳۹۹)، احمدی (۱۳۹۷)، اشتیری فر و صالحی امیری (۱۳۹۵)، عدلی پور و همکاران (۱۳۹۴) و فکوهی (۱۳۸۷) هم‌خوانی دارد. زیرا سبک زندگی هر طبقه اجتماعی یک خرده فرهنگ می‌باشد و با یافته‌های ارزش‌های اخلاقی و اعتقادات دینی است و هدف نهایی آن سعادت و رستگاری انسان است. این سبک زندگی اسلامی نه تنها نتیجه عقلانیت و تجربه انسان است، بلکه برای عقل و تجربه انسان ارزش قائل است. در واقع تبیین سبک زندگی منوط به درک واقع بینانه الزامات این نوع سبک زندگی با خرده فرهنگ همراه است. در غیر این صورت، اگر درک این نوع سبک زندگی اسلامی افراطی و تعصب آمیز شود، نه تنها در عصر جدید محقق نمی‌شود، بلکه خود دین نیز بر اثر درک نادرست از آن متاثر می‌شود. این عامل می‌تواند باعث ایجاد سوء تفاهم در حوزه دین شود. سبک زندگی اسلامی شامل تمام افکار و رفتارهای یک انسان است که به صورت یکپارچه مورد توجه قرار می‌گیرد و

هویت فردی و اجتماعی او را آشکار می‌کند. اهمیت کانونی مسئله سبک زندگی از آنجاست که بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران از همان نخستین روزهای پیروزی انقلاب اسلامی مسئله ایران امروز را مسئله فرهنگ و تمدن دانسته‌اند. بدین ترتیب اگر سبک زندگی اسلامی با شیوه‌ای خلاقانه و موردپسند نسل جوان و با تکیه بر آموزه‌های دینی ارائه گردد می‌تواند هویت نوینی را برای فرد مسلمان ایرانی تدارک ببیند که بر اساس آن می‌توان با دنیای غیردینی و نظام سلطه، مرزبندی کرد. دین مبین اسلام به عنوان کامل‌ترین دین و بهترین هدیه خداوند به بشریت، همه شئون زندگی انسان اعم از زندگی فردی و اجتماعی دنیوی و اخروی را در بر می‌گیرد و با استفاده از آن می‌توان بهترین سبک زندگی اسلامی را انتخاب کرد.

منابع

- آقایی، وحیده (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین سبک زندگی و عمل به باورهای دینی با رضایت زناشویی در دبیران زن متأهل جوان، *پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی*.
- آقاملائی، سحر، نیکخواه، هدایت اله، مقصودی، سوده (۱۳۹۹). مدرنیته، فرهنگ مصرفی و سبک زندگی؛ یک تحلیل جامعه شناختی در شهر کرمان. *مطالعات فرهنگ - ارتباطات*، ۲۱(۵۱): ۱۹۳-۲۲۸.
- احمدی، محمدمهدی، کریمی علویجه، محمدرضا، کلهر، رامینه (۱۳۹۷). خرده فرهنگ‌ها و سبک‌های تصمیم‌گیری مصرف‌کنندگان (پژوهش بین فرهنگی: سندج و تبریز). *فصلنامه کاوش‌های مدیریت بازرگانی*، ۱۰(۱۹): ۳۶۰-۳۴۳.
- اشتری فر، حسین، صالحی امیری، سیدرضا (۱۳۹۵). طراحی الگوی رابطه مدیریت فرهنگی با سبک زندگی ایرانی-اسلامی. *مدیریت منابع در نیروی انتظامی*، ۴(۳): ۳۱-۶۰.
- اسماعیلی جوشقانی، محمد (۱۳۹۹). طراحی مدل سبک زندگی ایرانی-اسلامی با رویکرد جامعه شناختی. *پژوهش‌های جامعه شناختی، سال چهاردهم، شماره سوم*.
- بابایی، اسدالله (۱۴۰۰). عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر پابندی به سبک زندگی اسلامی در میان دانشجویان دانشگاه کاشان، *دو فصلنامه علمی پژوهشی اسلام و علوم اجتماعی*، ۱۳(۲۶): ۲۵۸-۲۸۷.
- بورديو، پی‌یر (۱۳۹۱). تمایز: نقد اجتماعی قضاوت‌های ذوقی. *ترجمه حسن چاوشیان، چاپ دوم، تهران: نشر ثالث*.
- حسن زاده، حسین (۱۳۹۹). نگاهی هستی‌شناسانه به سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری، *فصلنامه مدیریت دانش اسلامی*، ۲(۴): ۶۳-۳۴.
- حسن دوست فرخانی، هادی؛ رضایی، امید (۱۳۹۲). بررسی الگوی آرمانی سبک زندگی از دیدگاه مکتب اسلام، *فصلنامه معرفت*، ش ۱۸۶، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
- رسولی، محمد (۱۳۸۲). بررسی مؤلفه‌های سبک زندگی در تبلیغات تجاری تلویزیون. *مجله علوم اجتماعی. مرکز تحقیقات و سنجش برنامه‌های صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران*.
- رفیع‌پور، فرامرز (۱۳۸۷). *آناتومی جامعه، تهران، شرکت سهامی انتشار، چاپ پنجم، ص ۲۹۴*.
- زارعان، منصوره، فاضلیان، نفیسه (۱۳۹۸). عوامل مؤثر بر تحقق سبک زندگی اسلامی در خانواده از منظر فرهیختگان حوزه علمیه، *فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات اجتماعی، سال ششم* (۲۴): ۱۴۴-۱۲۹.
- شفیعی رودپشتی، میثم، ملک شاهی، فاطمه (۱۳۹۴). سبک‌شناسی خرید زنان در صنعت پوشاک (مورد: زنان شهر تهران). *فصلنامه پژوهش‌نامه زنان*، سال ششم شماره ۱۲(۱۲): ۶۷-۸۶.
- شکری، مرسل، عباس زاده، محمد (۱۳۹۲). بررسی مقایسه‌ای سبک زندگی مصرفی در میان دو گروه زنان شاغل و زنان خانه‌دار در شهر میانه. *مطالعات جامعه شناختی*، دوره ۶، شماره ۱۹، صفحه ۵۷-۷۰.
- فتاحی زاده، فتحیه، رضایی، رقیه (۱۳۹۶). نقش زنان در سبک زندگی اسلامی. *کنگره بین‌المللی نقش زن در سلامت خانواده و جامعه*.
- فکوهی، ناصر (۱۳۸۷). خرده فرهنگ‌های اقلیتی و سبک زندگی، روندها و چشم‌اندازها. *تحقیقات فرهنگی ایران*، ۱۱(پیاپی ۱): ۱۴۳-۱۷۴.
- فیست جی، گریگوری (۱۳۹۱). *نظریه‌های شخصیت، یحیی سید محمدی، تهران: نشر روان*.

- کافی، مجید (۱۳۹۴). مدل روش شناختی مطالعه سبک زندگی اسلامی. *پژوهش نامه سبک زندگی*، ۱(۱۸): ۱۲۱-۱۳۸.
- کاویانی، محمد (۱۳۹۱). سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- کرمی، مسعود، پویان، شهرزاد (۱۳۹۰). رفتار مصرف کننده اثر لئون شیفمن، مهریان نشر، صفحه ۵۴۲-۵۴۴.
- عدلی پور، صمد، بنیاد، لیلی، بردیا فر، نیما (۱۳۹۴). تحلیل رابطه سبک زندگی با هویت فرهنگی جوانان شهر تبریز. *مطالعات ملی*، ۱۶(۴): ۹۳-۱۱۴.
- عسکری، الهام، معتمد، سارا، زارع نژاد، عباس، امانی، بابک (۱۴۰۰). بررسی سبک زندگی اسلامی و آفت‌های آن جهت ارائه راهکارهای اصلاح سبک زندگی در تحقق نظام پیشرفته اسلامی. *فصلنامه رهیافت های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی*، دوره ۱، شماره ۲، صفحه ۲۵-۴۰.
- ملاسعیدی، سارا (۱۳۹۶). پیش‌بینی الگوی مصرف بر اساس مؤلفه‌های سبک زندگی، *فصلنامه علوم اجتماعی*، دوره ۱۱، شماره ۳۶، صفحه ۲۴۹-۲۷۲.
- مرادی بیناباج، میثم (۱۴۰۰). بررسی شاخصه‌های سبک زندگی اسلامی در تقابل با سبک زندگی غربی. *فصلنامه سیاست کاربردی*، ۳(۱): ۲۱۱-۱۷۸.
- مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۹۲). اخلاق در قرآن، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
- نظری پور کاشانی، حامد؛ خاشعی، وحید؛ دهدشتی شاهرخ، زهره؛ محمدیان، محمود (۱۳۹۵). خانواده و الگوی مصرف؛ تحلیلی کیفی بر الگوهای رفتار خرید مبتنی بر نظریه‌های سبک زندگی. *فرهنگی تربیتی زنان و خانواده*، ۱۰(۳۴): ۷۱-۱۰۶.
- یوسف زاده، حسن (۱۳۹۷). مولفه های سبک زندگی با تاکید بر دیدگاه اسلامی. *فصلنامه مطالعات اجتماعی حوزه*، دوره ۲، شماره ۴، صفحه ۳۳-۵۶.
- ولی زاده، محمدجواد (۱۳۹۲). ضرورت ارائه تعریف بومی اسلامی ایرانی از سبک زندگی. *مهندسی فرهنگی*، ش ۷۵، تهران.
- Brake, M. (1985). *Comparative Youth culture: The Sociology of youth Culture and Youth Sub-culture in America, Britain and Canada*. London: Routledge .
- Berzano, L. (2011). 'Religious lifestyles', in G. Giordan & W. Swatos Jr. (eds.), *Religion, spirituality and everyday practice*, pp. 57-75, Springer, Dordrecht.
- Bondas, T., & Hall, E. O. C. (2007). Challenges in approaching metasynthesis research. *Qualitative Health Research*, 17(1), 113-121. <https://doi.org/10.1177>.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. New York: Harvard Univ. Press
- Ebrahimi, G. H, behnoei, A. (2010). Youth lifestyle: sociological study of lifestyle and its components among girls and boys babolsar, *Journal of cultural studies and communications*, Vol. 6, No.18, PP:136-150.
- Fathi Ashtiani, A. & Jafari Kandovan, G. H. (2010). Comparison of lifestyle, quality of life and mental health of employees, both civilian and military dependence', *Journal of Molecular Medicine*, 13(1), 17-24.
- Fischer, C. S. (1975). Toward a Subcultural Theory of Urbanism. *American Journal of Sociology*, 80 (6) (1975), pp. 1319-1341.
- Gareis, E. (2012).. Intercultural friendship: Effects of home and host region. *Journal of International and Intercultural Communications*.
- Johanna, M. (2015). *Life-style, History of the Concept*, Elsevier Ltd. All rights reserved.
- Lewis, O. (1966). *The culture of poverty*. Sci. Am. 215:3-10.
- Ludvigsen, M. S., Hall, E. O. C., Meyer, G., Fegran, L., Aagaard, H., & Uhrenfeldt, L. (2016). Using Sandelowski and Barroso's meta-synthesis method in advancing qualitative evidence. *Qualitative Health Research*, 26(3), 320-329.
- Majid, U., & Vanstone, M. (2018). Appraising qualitative research for evidence synthesis: A compendium of quality appraisal tools. *Qualitative Health Research*, 1-17, 2115-2131.

- Maxwell, J. A. (2010). Using numbers in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 16(6), 475–482.
- Rohrer, J. E., Pierce, J. R. & Blackburn, C. (2005), 'Lifestyle and mental health', *Preventive Medicine* 40, 438-443.
- Salmabadi, M., Farahbakhsh, K., Zolfaghari, S. & Sadeghi, M. (2015), 'Evaluation of the relationship between Islamic lifestyle and students' mental health at Birjand University', *Journal of Religion & Health*, 3(1), 1-10.
- Sandelowski, M., & Barroso, J. (2007). *Handbook for Synthesizing Qualitative Research*. Springer: New York.
- Sandelowski, M., & Barroso, J. (2003). Classifying the findings in qualitative studies. *Qualitative Health Research*, 13(7), 905–923.
- Seungwoo, H., & Yookyung, L. (2022), Analysis of the impacts of social class and lifestyle on consumption of organic foods in South Korea, *Heliyon*, 8.
- Singgih, M., & Zuhdan, A. F. (2023). The Islamic Lifestyle of the Muslim Middle Economy Class and the Opportunities for the Halal Tourism Industry in Indonesia, *Journal of Digital Marketing and Halal Industry*.
- Sharma, S., & Lal, K. (2012). Changing consumer behaviour—A challenge for sustainable business growth. *International Journal of Marketing, Financial Services & Management Research*, 1(8), 149-158.
- Zuraidah, A., Aan, K., Natalia, V., Sirotkina, D. A., Kurniady, C., Sunaengsih, E., & Pavlovna, P. (2022). Studying the Islamic lifestyle and academic success of Russian Muslim students, HTS Theological Studies, *Herv. teol. stud.* vol.78.